

‘Geniale’ oplossingen voor hardnekkige problemen

De multifunctionele landbouw heeft er van alles aan gedaan om te groeien. Met succes. Keerzijde is dat die groei knelpunten blootlegt, die lastig zijn op te lossen. Een speciaal ontwerptraject benoemt deze knelpunten en brengt oplossingen in beeld.

Maak van het handen wassen een belevenis, een attractie op zich. Voor Anne Kloek, multifunctioneel ondernemster, was dat één van de ‘geniale’ ideeën die ze hoorde tijdens de ontwerpessies voor de multifunctionele landbouw. ‘We willen niet belerend zijn en zeggen dat de kinderen hun handen moeten wassen als ze bij de dieren zijn geweest. Maar voor de hygiëne is het natuurlijk wel belangrijk. Met een wasstraat of een wasgeit staan de kinderen straks in de rij om hun handen te wassen.’

Kloek en haar partner Rick van Rijn zijn van plan een multifunctioneel geitenbedrijf te starten in Haarzuilens, in een gebied dat is aangewezen voor recreatie. Ze zijn in onderhandeling met de gemeente Utrecht voor de aankoop van de locatie. Dit bedrijf willen ze op dezelfde manier vormgeven als het bedrijf dat Van Rijn al samen met zijn zus en ouders heeft in Zoeterwoude. Geiten houden en contact tussen burgers en de dieren vormen de kern

van het bedrijf. Daarbij willen ze ook een restaurant en een boerderijwinkel opzetten.

>> Hardnekkige knelpunten

Dit bedrijf vormde het uitgangspunt van een ontwerptraject, uitgevoerd door Wageningen UR. Andries Visser, projectleider vanuit Wageningen UR: ‘De afgelopen jaren is er van alles gedaan om de multifunctionele landbouw volwassen te maken. Wet- en regelgeving is aangepast, er is gewerkt aan ondernemerschap, ondernemers hebben diverse cursussen gevolgd. En dat zie je terug in de groei: bedrijven nemen in omvang toe en er komen meer bedrijven. Juist die groei maakt knelpunten zichtbaar waar iedere ondernemer tegenaan loopt, maar waar die zelf vaak geen antwoord op weet. Daar hebben wij aan gewerkt via speciale ontwerpessies.’

Anne Kloek en Rick van Rijn willen een nieuw multifunctioneel geitenbedrijf beginnen, waarbij contact tussen burgers en dieren centraal staat. In een ontwerptraject met allerlei ‘creatievelingen’ doen ze inspiratie op.

Het ontwerpproces is gebaseerd op de methode Reflectief, Interactief Ontwerpen (RIO) (zie Syscope nr 19, pag 4). Het is een methode om voor een sector nieuwe ontwerpen te maken met oplossingen voor knelpunten die eerder onverenigbaar leken. Zoals een welzijns- en milieuvriendelijke kippenstal waar de ondernemer ook aan kan verdienen.

De kern van de methode is dat alle mogelijke partijen bij het ontwerpproces worden betrokken. Dat begint met interviews. Zo spraken de onderzoekers in het ontwerptraject voor de multifunctionele landbouw met vertegenwoordigers van diverse sectororganisaties, zoals de agrarische kinderopvang en de zorglandbouw, maar ook met vertegenwoordigers van LTO, provincies en het ministerie van EL&I. Daar legden de onderzoekers, die zich al langer bezighouden met multifunctionele landbouw, hun eigen beeld over de multifunctionele landbouw tegenaan. Uit de gesprekken en hun eigen beelden destilleerden ze vijf hardnekkige knelpunten (zie kader).

>> Bijdrage van kunstenaar

Voor ieder knelpunt kwam een creatieve sessie waar mensen met uiteenlopende achtergrond aan deelnamen: experts, zoals dierenartsen, mensen uit de Gezondheidsraad, onderzoekers, ondernemers plus mensen die goed creatief kunnen denken maar verder geen directe band hebben met de agrarische sector, zoals een tekenaar en een kunstenaar. 'Een hele goede mix van technuten en creatievelingen', noemt Kloek de samenstelling. 'Verbazingwekkend dat je dan met elkaar tot zulke bijzondere ideeën kunt komen. De een roept wat en de volgende gaat daar weer op door. Je raakt dan je eigen oogkleppen kwijt.'

Het handen wassen als beleving is een van die ideeën. Een andere om het huisnummer te splitsen in een a en een b en het bedrijf ook fysiek deelbaar in te richten uit voorzorg tegen de uitbraak van een besmettelijke dierziekte. Bijvoorbeeld door tussen publieksdeel en dierendeel een sloot te graven met ophaalbruggen. Mogen er geen bezoekers de stal in, dan gaat de ophaalbrug omhoog. Winkelbezoek kan dan mogelijk wel doorgaan. Al deze verschillende ideeën zijn geclusterd in strategieën per knelpunt. Fysieke splitsing van het bedrijf bijvoorbeeld valt onder de strategie 'wees voorbereid'.

>> Ontwerpen voor ieder bedrijf

De vraag is nu of de uitkomsten van het ontwerptraject toepasbaar zijn op andere multifunctionele bedrijven. Het kenmerk van deze bedrijven is immers dat ze enorm van elkaar verschillen en dus ook tegen andere dingen aanlopen. Een bedrijf met kinderopvang krijgt

Vijf knelpunten in de multifunctionele landbouw

De multifunctionele landbouw kampt met vijf hardnekkige knelpunten die lastig zijn op te lossen:

- Boerderijbezoek en dieren. Het hart van veel multifunctionele bedrijven wordt gevormd door contact van bezoekers met de dieren. Maar wat als er een besmettelijke dierziekte op of in de omgeving van het bedrijf uitbreekt en het bedrijf op slot moet?
- Landschappelijke inpassing van de gebouwen. Bij schaalvergroting kan er discussie ontstaan over of zo'n 'groot' bedrijf nog wel in het landschap past.
- Verkeersstromen. Groei van een bedrijf betekent ook meer verkeer: bezoekers, leveranciers voor het restaurant of de winkel. Wegen zijn daar niet altijd op toegerust.
- Flexibiliteit van de bedrijfsvoering. Een multifunctioneel bedrijf is sterk afhankelijk van de vraag van de burger. Het kan zijn dat die vraag in de loop van de jaren verandert. In hoeverre is een ondernemer dan in staat zijn bedrijf aan te passen?
- Scheiding werk-privé. Een ondernemer op een multifunctioneel bedrijf heeft vaak een haast familiale band met zijn medewerkers. Dat maakt het moeilijk om bijvoorbeeld een objectief functioneringsgesprek met medewerkers te houden.

iedere dag bezoekers, terwijl een recreatiebedrijf vooral op bepaalde dagen/weekenden veel aanloop heeft. Moet dan voor elk bedrijf zo'n ontwerpsessie gedaan worden?

Visser denkt van niet. Natuurlijk is ieder bedrijf uniek. Maar hoe je je voorbereid op een uitbraak van een dierziekte geldt voor ieder bedrijf. Of hoe je kunt omgaan met pieken in bezoekersaantallen. Maar Visser wil zeker weten of de uitkomsten van het ontwerpproces ook geldig zijn voor andere typen ondernemers. Voor elk knelpunt volgen dan ook nog sessies met multifunctionele ondernemers voor wie dat knelpunt mogelijk speelt. Ook Kloek denkt dat de uitkomsten bruikbaar zijn voor andere multifunctionele ondernemers. Voor haar zelf waren de sessies in ieder geval waardevol. 'Ik heb er veel aan gehad. Niet dat alles nieuw was voor me, maar er zitten zeker ideeën bij waar ik wat mee ga doen.' (LN)